

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH - YL
(2025 - 2026) Ders Bilgi Formu

Ders Adı	Kodu	Yarıyıl	T+U Saat	AKTS	Z / S
Osmanlı Tasavuf Tarihi	TAR5024		3 + 0	7,5	Seçmeli
Birim Bölüm	Tarih - YL - Lisansüstü (Yüzyüze)				
Amaç	Bu ders, Osmanlı dönemindeki tasavufi düşüncenin tarihi gelişimini, tarikatların ortaya çıkışını ve sosyal-kültürel etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Öğrencilerin, Osmanlı toplumunda tasavufun dini, siyasi ve edebi boyutlarını kavraması hedeflenmektedir. Aynı zamanda tarikat yapıları, şeyhlik kurumu ve halkla ilişkiler gibi konular incelenerek tarihsel bağlamda yorumlama becerisi kazandırılır. Ders, temel kaynaklar üzerinden Osmanlı suflerinin düşünce dünyasına nüfuz etmeyi sağlar. Böylece öğrenciler, tasavufun Osmanlı kimliği ve medeniyeti içindeki rolünü eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilir.				
Ders İçeriği	Osmanlı Tasavuf Tarihi dersi, Osmanlı İmparatorluğu'nda tasavufun tarihsel gelişimini inceler. Ders, İslam tasavufunun genel ilkeleriyle başlar ve Osmanlı öncesi döneme kısa bir bakış sunar. Erken dönem zühd hareketleri ile tarikatların ortaya çıkışı arasındaki geçiş süreci değerlendirilir. Anadolu'da 13. yüzyılda etkili olan Babailik, Yesevîlik ve benzeri öncü akımlar tanıtılır. Osmanlı öncesi Anadolu'da oluşan mistik zemin, Osmanlı tasavufunun şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Osmanlı'nın kuruluş sürecinde tasavufun destekleyici ve meşruiyet sağlayıcı rolü ele alınır. Ahilik teşkilatı ile sufi yapılar arasındaki ilişkiler analiz edilir. Erken Osmanlı döneminde aktif olan Bektaşîlik, Halvetîlik ve Mevlevîlik gibi tarikatların yapısı açıklanır. Mevlevîliğin şehirli bir kimlik kazanması süreci değerlendirilir. Bektaşîliğin özellikle yeniçeri ocağı ile olan ilişkisi incelenir. Halvetîliğin çok merkezli yayılış süreci ve kolları ele alınır. Tarikatların İstanbul, Bursa, Edirne gibi merkezlerdeki faaliyetleri anlatılır. Şeyhlik kurumu, halifelik mekanizması ve irşad zinciri tanımlanır. Tekkeler ve zaviyeler hem dinî hem toplumsal kurumlar olarak ele alınır. Osmanlı'da tekke mimarisi ve vakıf sistemiyle olan ilişkiler irdelenir. Tarikat şeyhlerinin devlet adamları ve halk üzerindeki etkisi tartışılır. 16. yüzyılda Celvetîlik, Nakşibendîlik ve Kadirîlik gibi tarikatların yayılışı işlenir. Tasavufun Osmanlı siyasi yapısıyla olan etkileşimi analiz edilir. II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni dönemlerindeki sufi politikaları incelenir. Saray ve tarikat ilişkilerindeki denge ve çatışmalar değerlendirilir. Şeyhülislamlık kurumunun tasavufla ilişkisine değinilir. Ulema-sufi ilişkisi örneklerle açıklanır. Tasavufun Osmanlı edebiyatına olan etkisi analiz edilir. Divan şiirindeki tasavufi unsurlar tanıtılır. Yunus Emre, Niyazi-i Mısri, Aziz Mahmud Hüddâi gibi önemli Osmanlı sufleri tanıtılır. Bu suflerin eserleri ve düşünceleri karşılaştırmalı olarak işlenir. Osmanlı'da kadın suflerin varlığı ve tekkelerdeki rolleri ele alınır. Tarikatlarda rüya, keramet ve keşif kavramları tartışılır. Tasavufî musiki geleneği ve Mevlevî ayinleri incelenir. Sema, zikir ve ayin gibi ritüellerin toplumsal ve sembolik anlamları açıklanır. Tekkelerin eğitim işlevi ve sohbet geleneği değerlendirilir. 17. ve 18. yüzyılda tarikatların içsel dönüşüm süreçleri incelenir. Reform talepleri, iç disiplin ve şeriata uygunluk tartışmaları ele alınır. 19. yüzyılda II. Mahmud'un tekke politikaları tartışılır. Tanzimat ve Islahat dönemlerinde tasavufun konumu analiz edilir. Modernleşme karşısında tarikatların tavırları sınıflandırılır. II. Abdülhamid döneminde sufi grupların politik etkisi araştırılır. Meşrutiyet ve Cumhuriyet'e geçiş sürecinde tarikatlara yönelik eleştiriler değerlendirilir. 1925 Tekke ve Zaviyeler Kanunu'nun tasavuf üzerindeki etkileri anlatılır. Osmanlı döneminde tasavufun şehir ve taşra kültüründeki yeri karşılaştırılır. Halka yönelik irşad faaliyetleri, vaaz ve sohbet geleneği ele alınır. Osmanlı'da tasavufun farklı etnik yapılar üzerindeki etkisi değerlendirilir. Balkanlar, Arap toprakları ve Kuzey Afrika'daki tarikat etkileri tartışılır. Tasavufun halk isyanlarıyla olan ilişkisi (ör. Celali isyanları) ele alınır. Devletin tarikatlara bakışındaki dönemsel farklılıklar örneklerle açıklanır. Osmanlı kaynaklarında tasavuf: menakıbnameler, vefeyatnameler, risaleler. Modern tarih yazımında Osmanlı tasavuf tarihi yaklaşımları incelenir. Arşiv belgeleri, seyahatnameler ve kroniklerdeki tasavuf izleri değerlendirilir. Bugünkü tasavuf algısının Osmanlı mirasıyla ilişkisi tartışılır. Dersin sonunda öğrencilerin, Osmanlı tasavufunu tarihsel bağlamda çok yönlü analiz edebilmesi beklenir.				
Ders Veren	Prof. Dr. Vedat TURÇUT				

Ders Kaynakları	KAYNAKLAR, .. Abdülkadir Efendi – Menâkıbnâme-i Hacı Bektâş-ı Velî, Abdülmecid Sivasî – Risâleler, Ahmed b. Lütfullah (Âşık Çelebi) – Meşâîrü’ş-Şuarâ, Ahmed Eflâkî – Menâkıbu'l-Ârifin, Ahmed Rıza Efendi – Mir’âtü'l-Aşk (Celvetî tarikâtı üzerine), Ahmet Hilmi Efendi – Zey-i Hadâiku'l-Hakâik, Aşıkpaşazade – Tevârih-i Âl-i Osman, Ayvansarâyî – Vefeyât-ı Selâtin ve Meşâyih, Aziz Mahmud Hüdâyî – Mektubat, Bâkî – Fezâilü'l-Cihad, Bursalı Mehmed Tâhir – Osmanlı Müellifleri, Esad Efendi – Zey-i Şekâik, Eviya Çelebi – Seyahatnâme, Feridun Ahmed Bey – Münşeâtü’s-Selâtin (sûfilere dair mektuplar içerir), Gülşenî – Divan, Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî – Hadikatü'l-Cevâmî, Hasan Beyzade – Hasan Beyzade Tarihi, Hoca Sadeddin Efendi – Tâcü’t-Tevârih, Hüseyin Hezârfen – Telhîsü'l-Beyân fî Kavânîn-i Âl-i Osmân, İbn Kemal – Tevârih-i Âl-i Osman, İsmail Belig – Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, İsmail Hakkı Bursevî – Rûhu'l-Beyân, İsmail Hakkı Bursevî – Silsilenâme-i Celvetiyye, Katip Çelebi – Fezeke, Katip Çelebi – Tuhfetü'l-Kibâr fî Esfârî'l-Bihâr, Kul Mesud – Kelile ve Dimne Tercümesi, Lâmiî Çelebi – Nefehât Tercümesi, Mecdî – Şekâik Tercümesi (Hadâiku’ş-Şakâik), Mehmed Sâdık – Menâkıb-ı Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî, Mustafa Âlî – Kûnhü'l-Ahbâr, Mustafa Devâtî – Risâle-i Devâtî, Naîmâ – Ravzatü'l-Hüseyin fî Hulâsati Ahbârî'l-Hâfıkayn (Naîmâ Tarihi), Nergisî – Nihâlistân, Neşrî – Kitâb-ı Cihannümâ, Nev’îzâde Atâî – Hadaiku'l-Hakâik fî Tekmileti’ş-Şakâik, Niyazî-ı Mısırî – Divan ve Mektuplar, Nûrî Efendi – Vekâyî’nâme-i Nûrî Efendi, Oruç Bey – Oruç Bey Tarihi, Peçevî İbrahim Efendi – Peçevî Tarihi, Seyyid Mehmed Reşad – Esmâru’t-Tevârih, Sinan Paşa – Tazarrunâme, Solakzâde Mehmed Hemdemî – Tarih-i Solakzâde, Şaban-ı Veli – Menakıbı, Şeyh Gâlib – Hüsn ü Aşk, Şeyh Vefâ – Risâle-i Vefâiyye, Şeyhî – Hüsrev ü Şîrin, Şeyhülislam Yahya – Risâle-i Esrâr-ı Tarikat, Şükrullah – Behcetü’t-Tevârih, Taşköprülüzâde – eş-Şakâiku’n-Nu’mâniyye, Veysi – Dâstân-ı Veysi, .. ÇALIŞMA ESERLERİ, .. Abdülbaki Gölpınarlı – Melâmîlik ve Melâmîler, Abdülbaki Gölpınarlı – Mevlânâ’dan Sonra Mevlevîlik, Abdülbaki Gölpınarlı – Tasavvuf Tarihi, Ahmet Karamustafa – Osmanlı’da Derişler ve Süfilik, Ahmet Turan – Osmanlı Döneminde Nakşibendîlik, Ahmet Yaşar Ocak – Babailer İsyanı, Ahmet Yaşar Ocak – Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler, Ahmet Yaşar Ocak – Türkler, Türkiye ve İslâm, Ali Namık Dolunay – Halvetîlik ve Halvetî Şeyhleri, Ali Yaman – Alevi-Bektaşî Tarihi, Ali Yaman – Bektaşîlik: Tarih ve İnanc, Bekir Topaloğlu – İslâm Tasavvufu: Tarikatlar ve Düşünceler, Cemalnur Sargut – Aşk ve İrfan, Cemalnur Sargut – Tasavvuf Sohbetleri, Cihan Okuyucu – Osmanlı Şiirinde Tasavvuf, Cüneyt Akalın – Osmanlı’da Tasavvuf ve Devlet, Ekrem Demirli – İbnü’l-Arabî ve Sadreddin Konevî’de Varlık Düşüncesi, Ekrem Demirli – Osmanlı’da Varlık ve Marifet Anlayışı, Ekrem Demirli – Tasavvuf Metinleri, Fatih Usluer – Halvetîlikte Süfî Kimliği, Fuat Köprülü – Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Hikmet Tanyu – Türkler ve Tasavvuf, Hülya Küçük – Mevlevîliğin Doğuşu ve Gelişimi, Hülya Küçük – Vefâîlik: Anadolu’da İlk Süfî Zümre, İrfan Gündüz – Celvetîlik, İrfan Gündüz – Gülşenîlik, İrfan Gündüz – Halvetiyye Tarikatı ve Kolları, İsmail Kara – Tasavvuf Yazları, İsmail Kara – Türkiye’de Din ve Modernleşme, Kadir Özköse – Anadolu Tasavvuf Önderleri, M. Sait Özenvarlı – Osmanlı’da Dinî Düşünce, Mahmud Erol Kılıç – Süfî ve Şiir, Mahmud Erol Kılıç – Tasavvuf: Kalbin İslam’ı, Mehmet Ali Büyükkara – Osmanlı Tasavvuf Düşüncesinde Selefî Eleştiriler, Mehmet Demirci – Tasavvuf Tarihine Giriş, Mustafa Kara – Anadolu’da Tasavvuf Kültürü, Mustafa Kara – Metinlerle Osmanlılarda Tasavvuf ve Tarikatlar, Mustafa Kara – Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, Mustafa Kara – Türk Tasavvuf Tarihi Araştırmaları, Mürsel Öztürk – Anadolu Erenlerinin Kaynağı Horasan, Nevzat Kaya – Osmanlıda Melâmîlik, Nihat Azamat – Osmanlılarda Tarikatlar ve Tekkeler, Ramazan Muslu – Anadolu’da Tasavvuf Yolları, Recep Duymaz – Mevlevîlik Tarihi, Selim Puluğra – Tarikatlar ve Tekkeler, Süleyman Uludağ – Osmanlı’da Tasavvuf Düşüncesi, Süleyman Uludağ – Tasavvufa Giriş, Şaban Öz – Osmanlı’da Meşâyih ve Ulema İlişkileri, Vedat Turgut – Bab-ı Seb’a/Yedikapı: Devlet-i Aliyye’nin ve Yeniçerilerin Kuruluşunda Tasavvufî Zümreler, Vedat Turgut – Cemalüddin Musa Zili (Savî) ve Şeyh Osman-ı Veli Hakkındaki Vakfiyeler ve Düşündürdükleri, Vedat Turgut – Renklerin Efendileri: XIII. Yüzyıl Anadolu’sunun Tasavvuf Dünyasına Prosopografik Bir Yaklaşım
-----------------	---

Hafta	Konu
1	Türklerin İslâmiyeti Kabulü
2	Türklerin İslâmiyeti Kabulünde Tasavvufun Rolü
3	Horasan'da İlk Zâhidler
4	Melâmet ve Fütüvvet'in Yaygınlaşması
5	İlk Türk Mutasavvıfı Olarak Ahmed Yesevî
6	Anadolu'da Horasan Erenleri
7	Hacı Bektâş-ı Velî ve Yunus Emre
8	Ara Sınav
9	Bayezid-i Bistami torunu Cemalüddin Musa Zili ve Veysel Karenî Neslinden Şeyh Osman İlişkisi
10	Hacı Bektâş Veli ve Veysel Karenî Neslinden Fatma Hatun-Rıfaiyye ve Bedeviyye'nin Anadolu'ya Girişi
11	İbn Arabî ve Konevî'nin Anadolu Tasavvuf Anlayışına Katkıları
13	Mevlânâ ve Mesnevî'nin Türk-İslâm Kültüründeki Yeri
14	Somuncu Baba ve Hacı Bayram Veli Melâmîliği
15	Seyyid Yahya Şîrvânî ve Cemalî Ailesi-Habib Karamanî ve Şeyh Yavsi
16	Yarıyıl Sonu Sınavı

Ders İş Yüklü	Çalışma Türü / Öğretim Metotlar	Süresi (Saat)	Sayı
Dinleme ve anlamlandırma	Ders	14	3
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme	Tartışmalı Ders	14	3
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme, takım çalışması	Beşin Fırtınası	14	3
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme	Küçük Grup Tartışması	14	3
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme	Gösterim	14	1
Araştırma – yaşam boyu öğrenme, yazma, okuma, Bilişim, Dinleme ve anlamlandırma, yönetsel beceriler	Seminer	6	1
Ara Sınav 1		1	1
Kısa Sınav 1		1	1
Final		1	1
Ders İş Yüklü:		191	
AKTS (Ders İş Yüklü / 25.5):		7,49	

Program Çıktıları	
1	Lisansüstü eğitim sırasında öğrenci, tarihin yalnızca olayların ne zaman ve nasıl olduğunu inceleyen bir bilim dalı olmadığını, olaylar arasındaki ilişkilerin ve bu ilişkiler sonucu ortaya çıkan olguların tahlilini hedeflediğini öğrenmiştir. Bu sayede olayları değerlendirirken çeşitli tahlil ve tespitler yaparak, tarihi hadiselerle daha derinlemesine vakıf olunabileceğini bilir.
2	Sosyal bilimlerin sağladığı modern araştırma yöntemlerini uygulayarak çeşitli alanlarda özgün araştırmalar yapabilir. Bu araştırmalarında ana kaynaklara ulaşır, bunların sağladığı bilgileri değerlendirebilir.
3	Alanıyla ilgili yapılmış herhangi bir araştırmanın özgün ve bilimsel yeterlilikte bir çalışma olup olmadığı tayin edebilir.
4	Tarih disiplini ile ilgili konularda uzman ya da bilgisi olmayan dinleyicileri bilgilendirir, onlara elde ettiği bulgularla ilgili düşüncelerini açık bir biçimde yazılı ve sözlü olarak ifade eder.
5	Sosyal bilimlerin sağladığı metodolojik ve kuramsal imkanları kullanarak tetkik, tahlil ve teşhis yapabilme yeteneğine sahiptir.
6	Sahasıyla ilgi çalışmaları yetkin bir şekilde ve inisiyatif kullanarak yapabilir.
7	Araştırmaları esnasında karşılaşılabileceği engelleri nasıl aşacağını bilir ve çözümleri uygular.
8	Çalışmaları sırasında bilimsel ahlaki değerleri bir an olsun unutmadan, bunlara sadık kalır.
9	Tarihçinin sürekli çalışması ve sahasıyla ilgili yayınları takip etmesi gerektiğini bilir. Bunları takip ederken, yeni gelişmelerden ve varılan bilimsel sonuçlardan haberdar olur.
10	Çalışmalarının sonuçlarının sadece meslektaşlarına değil, çeşitli toplumsal kesimlere de ulaşmasını sağlar.
11	Ülkenin kültürel, medeni ve milli varlığının gelişmesi için bu sonuçları azami ölçüde kullanır.
12	Bir sosyal bilimci olduğunun farkında olarak toplumla bağlarını hem mesleki, hem de insani anlamda güçlü tutar.
13	Kaynak dillerini bilir. Tarih alanında yapılmış güncel araştırmaları takip ederek yeterli düzeyde anlayabilir ve meslektaşları ile iletişim kurabilecek düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olmayı amaç edinir.
14	Tarih metodolojisini kullanarak, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yorumlama ve sentez yapma becerilerine sahiptir ve alanıyla ilgili çalışmaları bağımsız veya ortak çalışma olarak yürütebilir.

Ders Öğrenme Çıktısı - Program Çıktıları (1 -5 Puan Aralığı)

Ders Öğrenme Çıktısı	PÇ 1	PÇ 2	PÇ 3	PÇ 4	PÇ 5	PÇ 6	PÇ 7	PÇ 8	PÇ 9	PÇ 10	PÇ 11	PÇ 12	PÇ 13	PÇ 14
Tasavvufun Türk toplumu nezdindeki önemini ve değerini kavrar.	3	4	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5
Türkler arasında ortaya çıkan ve yayılan ilk tasavvufi ekolleri, kurucularını ve özelliklerini öğrenir.	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5
Selçuklu ve Osmanlı dönemi tasavvuf hayatı hakkında bilgi sahibi olur.	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5
Osmanlı dönemi tasavvuf hayatı hakkında bilgi sahibi olur.	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5
Anadolu da etkili olmuş ileri gelen sûfî zâtları, eserlerini ve görüşlerini öğrenir.	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5
Ortalama Değer	3,8	4,8	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5